INWENDIGE ZENDING

ALS TERREIN VAN ONDERZOEK

II: DE PRAKTIJK

P. L. Schram

INLEIDING

Het overzicht van karakter en betekenis van de I.Z. heeft ons doen zien dat bestudering van dit onderdeel van de Nederlandse kerkgeschiedenis zowel boeiend als gecompliceerd is. Het spontane, veelkleurige en vaak ongrijpbare van de beweging, bovendien het ontbreken van voldoende bronnen om alle feiten te achterhalen, zijn aanleiding tot een voorzichtige, soms aarzelende benadering. Nu het praktische werk de aandacht krijgt zullen er eveneens vragen openblijven. Wij verplaatsen het décor naar achterbuurt en gesticht. Daar hebben de, veelal anoniem gebleven, leken-krachten gearbeid. Wat heeft er aan bestudering van dit werk reeds plaatsgevonden; wat staat ons nog te doen?
Het is niet mogelijk, precies het begin van het praktische werk te dateren. Een belangrijke datum is 21 september 1848 geweest, toen J. H. Wichern zijn redevoering in Wittenberg hield, met daarin de woorden: "Meine Freunde, es tut eines not, dasz die evangelische Kirche in ihrer Gesamtheit anerkenne: 'die Arbeit der Inneren Mission ist mein!', dasz sie ein groszes Siegel auf die Summe dieser Arbeit setze: 'die Liebe gehört mir wie der Glaube'!". De reactie was spectaculair. Maar het praktische werk bestond reeds. Het jaar 1848 betekende niet meer dan een uitbouw in de breedte, waarvoor de tijd blijkbaar plotseling rijp was. Het is bekend hoe in Duitsland Wichern de stuwende kracht werd en in Nederland O. G. Heldring. Minder bekend en zeker moeilijk te achterhalen is het verschil in ontplooiing van het werk in beide landen, samenhangend met de onderscheiden volksaard, cultuur en theologische traditie. De relatie van de I.Z. tot de Innere Mission komt in een bijlage ter sprake. De Nederlandse situatie krijgen wij in beeld door achtereenvolgens aandacht te schenken aan

- het verschijnsel vereniging
- de evangelisatie-arbeid
- de afzonderlijke instellingen voor I.Z., zowel in Nederland als in Nederlands-Indië.